

Историјски институт Београд

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
**Történettudományi
Intézet**

Међународни научни скуп
**ВЕЧИТИ КРУГ: СУСЕДИ, САВЕЗНИЦИ И/ИЛИ РИВАЛИ –
СРПСКО-МАЂАРСКИ ОДНОСИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (895–1541)**

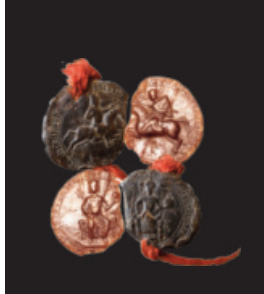
Nemzetközi Tudományos Konferencia
**ÖRÖK KÖRFORGÁS: SZOMSZÉDOK, SZÖVETSÉGESEK ÉS/VAGY RIVÁLISOK –
SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A KÖZÉPKORBAN (895–1541)**

International Scientific Conference
**THE ETERNAL CYCLE: NEIGHBOURS, ALLIES AND/OR RIVALS –
SERBO/HUNGARIAN RELATIONS IN THE MIDDLE AGES (895–1541)**

ПРОГРАМ И КЊИГА АПСТРАКТА
PROGRAM ÉS REZÜMÉKÖTET
PROGRAM AND ABSTRACT PROCEEDINGS

Београд 2. и 3. јун 2022.
Belgrád, 2022. június 2-3.
Belgrade, June 2-3 2022

Међународни научни скуп

ВЕЧИТИ КРУГ: СУСЕДИ, САВЕЗНИЦИ И/ИЛИ РИВАЛИ – СРПСКО-МАЂАРСКИ ОДНОСИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (895–1541)

Nemzetközi Tudományos Konferencia

ÖRÖK KÖRFORGÁS: SZOMSZÉDOK, SZÖVETSÉGESEK ÉS/VAGY RIVÁLISOK – SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A KÖZÉPKORBAN (895–1541)

International Scientific Conference

THE ETERNAL CYCLE: NEIGHBOURS, ALLIES AND/OR RIVALS – SERBO/HUNGARIAN RELATIONS IN THE MIDDLE AGES (895–1541)

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Академик Љубомир Максимовић (Српска академија наука и уметности, Београд, Србија)

Проф. др Александар Растовић (директор Историјског института Београд, Србија)

Проф. др Антал Молнар (директор Истраживачке мреже „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)

Др Станко Андрић (Хрватски институт за повијест, Загреб, Хрватска)

Др Невен Исаиловић (Историјски институт Београд, Србија)

Проф. др Гунеш Ишиксел (Универзитет Меденијет, Истанбул, Турска)

Др Александар Крстић (Историјски институт Београд, Србија)

Проф. др Тамаш Палошфалви (Истраживачка мрежа „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)

Проф. др Емир О. Филиповић (Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву, Босна и Херцеговина)

Проф. др Арпад Хорњак (Истраживачка мрежа „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)

SZERVEZŐBIZOTTSÁG

Љубомир Maksimović, akadémikus (Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia, Belgrád, Szerbia)

Prof. Dr. Aleksandar Rastović (igazgató, Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)

Prof. Dr. Molnár Antal (igazgató, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, Budapest, Magyarország)

Dr. Stanko Andrić (Horvát Történeti Intézet, Zágráb, Horvátország)

Dr. Neven Isailović (Történelmi intézet Belgrád, Szerbia)

Prof. Dr. Güneş Işıksel (Medeniyet Egetem, Isztambul, Törökország)

Dr. Aleksandar Krstić (Történeti intézet Belgrád, Szerbia)

Prof. Dr. Pálosfalvi Tamás (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet Budapest, Magyarország)

Prof. Dr. Emir O. Filipović (Szarajevói Egyetem, Filozófiai Kar, Sarajevó, Bosznia-Hercegovina)

Prof. Dr. Hornyák Árpád (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, Budapest, Magyarország)

ORGANIZING COMMEETEE

Academician Ljubomir Maksimović (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia)

Prof. Aleksandar Rastović, Ph.D. (director of the Institute of History Belgrade, Serbia)

Prof. Antal Molnar, Ph.D. (director of the Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Stanko Andrić, Ph.D. (Croatian Institute of History, Zagreb, Croatia)

Neven Isailović, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

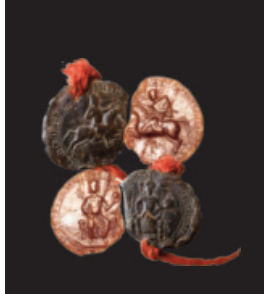
Prof. Güneş Işıksel, Ph.D. (Istanbul Medeniyet University, Turkey)

Aleksandar Krstić, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Prof. Tamás Pálosfalvi, Ph.D. (Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Prof. Emir O. Filipović, Ph.D. (University of Sarajevo, Faculty of Philosophy, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina)

Prof. Árpád Hornyák, Ph.D. (Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Међународни научни скуп

ВЕЧИТИ КРУГ: СУСЕДИ, САВЕЗНИЦИ И/ИЛИ РИВАЛИ – СРПСКО-МАЂАРСКИ ОДНОСИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (895–1541)

Nemzetközi Tudományos Konferencia

ÖRÖK KÖRFORGÁS: SZOMSZÉDOK, SZÖVETSÉGESEK ÉS/VAGY RIVÁLISOK – SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A KÖZÉPKORBAN (895–1541)

International Scientific Conference

THE ETERNAL CYCLE: NEIGHBOURS, ALLIES AND/OR RIVALS – SERBO/HUNGARIAN RELATIONS IN THE MIDDLE AGES (895–1541)

ОТВАРАЊЕ СКУПА

Четвртак, 2. јун 2022, 10.30 сати

Поздравне речи

...

проф. др Александар Растовић,
директор Историјског института Београд,
Србија

проф. др Антал Молнар,
директор Истраживачке мреже „Етвеш
Лоранд“, Истраживачки центар за
хуманистичке науке, Историјски институт,
Будимпешта, Мађарска

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÓ

Csütörtök, 2022. június 2., 10.30 órákor

Megnyitóbeszéd

...

Prof. Dr. Aleksandar Rastović,
igazgató, Történeti Intézet Belgrád,
Szerbia

Prof. Dr. Molnár Antal,
igazgató, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat,
Bölcsészettudományi Kutatóközpont,
Történettudományi Intézet, Budapest,
Magyarország

OPENING CEREMONY

Thursday, June 2, 2022, 10.30h

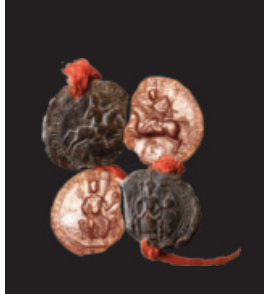
Welcome Address

...

Prof. Aleksandar Rastović, Ph.D.
director of the Institute of History Belgrade,
Serbia

Prof. Antal Molnár, Ph.D.
director of the Eötvös Loránd Research
Network, Research Centre for Humanities,
Institute of History, Budapest, Hungary

Предавања се одржавају у Кнез Михаиловој 36, на првом спрату, сала 102
Az előadásokat a Knez Mihailova 36, Belgrád szám alatt tartják, az első emeleten, a 102-es teremben.
Lectures will take place at Knez Mihailova 36, Belgrade on the first floor, hall 102

ПРВА СЕДНИЦА

Четвртак, 2. јун 2022, 11.30 сати

Председавајући:
Александар Растовић, Антал Молнар
...

Даниел Баги

ОПСАДА БЕОГРАДА 1071. ГОДИНЕ
У ЧЕТРНАЕСТОВЕКОВНИМ ХРОНИКАМА

Тамаш Керменди

СРПСКО-УГАРСКЕ ВЕЗЕ НА ПРЕЛАЗУ
ИЗ 12. У 13. ВЕК

Ђура Харди

ПИТАЊЕ ГЕНЕЗЕ МАЧВЕ У ДОБА
РОСТИСЛАВА МИХАИЛОВИЧА У СРПСКОЈ
И МАЂАРСКОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ

Александар Узелац

САВЕЗ ИЗ НЕОПХОДНОСТИ: АРПАДСКО
КРАЉЕВСТВО И ДРЖАВА(Е) НЕМАЊИЋА
КРАЈЕМ ТРИНАЕСТОГ ВЕКА

Дискусија

Пауза

ELSŐ ÜLÉS

Csütörtök, 2022. június 2., 11.30 órákor

Elnöklő:
Aleksandar Rastović, Molnár Antal
...

Bagi Dániel

BELGRÁD OSTROMA 1071-BEN A
14. SZÁZADI MAGYAR KRÓNIKÁKBAN

Körmendi Tamás

SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK
A 12-13. SZÁZADFORDULÓN

Djura Hardi

MACSÓ GENÉZISE ROSZTYISZLÁV
MIHÁJLOVICS IDEJÉBEN A SZERB ÉS A
MAGYAR HISTORIOGRÁFIÁBAN

Aleksandar Uzelac

SZÜKSÉG HOZTA SZÖVETSÉG: AZ ÁRPÁD-
HÁZI KIRÁLYSÁG ÉS A NEMANJIĆ-
DINASZTIA ÁLLAMA(I) A 13. SZÁZAD
VÉGÉN

Vita

Szünet

FIRST SESSION

Thursday, June 2, 2022, 11.30h

Moderators:
Aleksandar Rastović, Antal Molnár
...

Dániel Bagi

THE 1071 SIEGE OF BELGRADE IN THE
FOURTEENTH-CENTURY CHRONICLE
COMPILATION

Tamás Körmendi

SERBO–HUNGARIAN POLITICAL RELATIONS
AT THE TURN OF THE 12/13TH CENTURIES

Đura Hardi

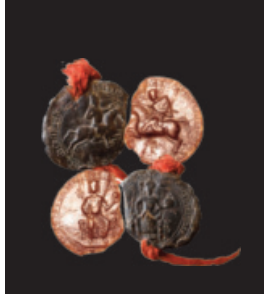
THE QUESTION OF GENESIS OF MAČVA AT
THE TIME OF ROSTISLAV MIKHAILOVICH IN
SERBIAN AND HUNGARIAN HISTORIOGRAPHY

Aleksandar Uzelac

AN ALLIANCE OUT OF NECESSITY: THE
ÁRPÁD KINGDOM AND THE NEMANJIĆ
STATE(S) AT THE END OF THE THIRTEENTH
CENTURY

Discussion

Break

ДРУГА СЕДНИЦА

Четвртак, 2. јун 2022, 13.00 сати

Председавајући:

Ивана Коматина, Тамаш Палошфалви

...

Владета Петровић

СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ТВРЂАВЕ И
ЊИХОВА ПОДГРАЂА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ
(XIII–XV ВЕК)

Балинт Терновац

СРЕДЊОВЕКОВНА ИСТОРИЈА ЛАТИНСКЕ
БЕОГРАДСКЕ БИСКУПИЈЕ

Марко Гавриловић

УЛОГА СРБИЈЕ У СУКОБУ УГАРСКЕ И
ВОЈВОДСТВА АУСТРИЈЕ (1335–1337)

Александар Крстић

СРПСКИ ДЕСПОТИ И УСТАНОВЕ
КАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ У УГАРСКОЈ (1402–
1459)

Дискусија

MÁSODIK ÜLÉS

Csütörtök, 2022. június 2., 13.00 órákor

Elnöklő:

Ivana Komatina, Pálosfalvi Tamás

...

Vladeta Petrović

SZERB VÁRAK ÉS ALSÓVÁROSAIK A
KÖZÉPKORBAN (XIII–XL. SZÁZAD)

Ternovác Bálint

A BELGRÁDI LATIN PÜSPÖKSÉG KÖZÉPKORI
TÖRTÉNELME

Marko Gavrilović

SZERBIA SZEREPE A MAGYAR KIRÁLYSÁG ÉS
AZ OSZTRÁK HERCEGSÉG KÖZÖTTI
KONFLIKTUSBAN (1335–1337)

Aleksandar Krstić

A SZERB DESPOTÁK ÉS A KATOLIKUS EGYHÁZ
INTÉZMÉNYEI A MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN
(1402–1459)

Vita

SECOND SESSION

Thursday, June 2, 2022, 13.00h

Moderators:

Ivana Komatina, Tamás Pálosfalvi

...

Vladeta Petrović

SERBIAN MEDIEVAL FORTRESSES AND
THEIR SUBURBS IN THE MIDDLE AGES
(13–15TH CENTURIES)

Bálint Ternovác

THE MEDIEVAL HISTORY OF THE LATIN
BISHOPRIC OF BELGRADE

Marko Gavrilović

THE ROLE OF SERBIA IN THE CONFLICT
BETWEEN HUNGARY AND THE DUCHY OF
AUSTRIA (1335–1337)

Aleksandar Krstić

SERBIAN DESPOTS AND THE INSTITUTIONS
OF THE CATHOLIC CHURCH IN HUNGARY
(1402–1459)

Discussion

ТРЕЋА СЕДНИЦА

Четвртак, 2. јун 2022, 16.00 сати

Председавајући:
Александар Крстић, Тамаш Керменди

...

Тамаш Палошфалви

УГАРСКИ ВОЈНИ ПОХОДИ НА ОСМАНСКУ
СРБИЈУ НАКОН 1459.

Невен Исаиловић

ЧЛАНОВИ ПОРОДИЦЕ БРАНКОВИЋ КАО
УГАРСКО ПЛЕМСТВО У СЛАВОНИЈИ У
ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Борис Стојковски

СРБИ У СРЕДЊОВЕКОВНИМ УГАРСКИМ
ХРОНИКАМА

Динко Шокчевић

ПИТАЊЕ СРПСКИХ МИГРАЦИЈА У
МАЂАРСКУ ТОКОМ РАНОГ НОВОГ ВЕКА У
МОДЕРНОЈ МАЂАРСКОЈ
ИСТОРИОГРАФИЈИ

Д и с к у с и ј а

HARMADIK ÜLÉS

Csütörtök, 2022. június 2., 16.00 órakor

Elnöklő:

Aleksandar Krstić, Körmenđi Tamás

...

Pálosfalvi Tamás

MAGYAR HADJÁRATOK AZ OSZMÁN
SZERBIA ELLEN 1459 UTÁN

Neven Isailović

A BRANKOVICS CSALÁD TAGJAI MINT A
MAGYAR NEMESSÉG KÉPVISELŐI
SZLAVÓNIABAN A KÉSEI KÖZÉPKORBAN

Boris Stojkovski

SZERBEK A KÖZÉPKORI MAGYAR
KRÓNIKÁKBAN

Dénes Sokcsevits

A MAGYARORSZÁG FELÉ IRÁNYULÓ
SZERB MIGRÁCIÓ KÉRDÉSE A KORAI
ÚJKORBAN A MO

V i t a

THIRD SESSION

Thursday, June 2, 2022, 16.00h

Moderators:

Aleksandar Krstić, Tamás Körmenđi

...

Tamás Pálosfalvi

HUNGARIAN MILITARY CAMPAIGNS TO
OTTOMAN SERBIA AFTER 1459

Neven Isailović

THE MEMBERS OF THE BRANKOVIĆ FAMILY
AS HUNGARIAN NOBILITY IN LATE
MEDIEVAL SLAVONIA

Boris Stojkovski

SERBS IN MEDIEVAL HUNGARIAN
CHRONICLES

Dénes Sokcsevits

THE QUESTION OF EARLY MODERN PERIOD
SERBIAN MIGRATIONS TO HUNGARY IN
THE MODERN HUNGARIAN
HISTORIOGRAPHY

D i s c u s s i o n

ЧЕТВРТА СЕДНИЦА

Петак, 3. јун 2022, 10.30 сати

Председавајући:
Невен Исаиловић, Балинт Терновац
...

Ливија Мађина

БОРБЕ СА СУСЕДИМА У
СРЕДЊОВЕКОВНОЈ ЈУЖНОЈ УГАРСКОЈ:
СУКОБИ ПОРОДИЦЕ ЈАКШИЋ КРАЈЕМ
15. ВЕКА

Адријан Мађина

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi
habitant. СРБИ У ЈУЖНИМ ДЕЛОВИМА
КРАЉЕВИНЕ УГАРСКЕ (КРАЈ 15. И
ПОЧЕТАК 16. ВЕКА)

Сабољч Варга

СРБИ У СЛУЖБИ
КРАЉА ЈАНОША I ЗАПОЉЕ

Владимир Поломац

ФИЛОЛОШКА ЗАПАЖАЊА О УПОТРЕБИ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ДИПЛОМАТСКОЈ
ПРЕПИСЦИ УГАРСКИХ КРАЉЕВА И
ДВОРСКИХ ЗВАНИЧНИКА У 15. И 16. ВЕКУ

Дискусија

Завршна реч

NEGYEDIK ÜLÉS

Péntek, 2022. június 3., 10.30 órákor

Elnöklő:
Neven Isailović, Ternovác Bálint
...

Livia Magina

HARC A SZOMSZÉDOKKAL A MAGYAR
KIRÁLYSÁG DÉLI TERÜLETEIN A
KÖZÉPKORBAN: A JAKŠIĆ CSALÁD
ÖSSZETÚZÉSEI A 15. SZÁZAD VÉGÉN

Adrian Magina

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi
habitant. SZERBEK A MAGYAR KIRÁLYSÁG
DÉLI TERÜLETEIN (15. SZÁZAD VÉGE-16.
SZÁZAD ELEJE)

Varga Szabolcs

SZERBEK I. JÁNOS MAGYAR KIRÁLY
(SZAPOLYAI JÁNOS) SZOLGÁLATÁBAN

Vladimir Polomac

FILOLÓGIAI ÉRTEKEZÉSEK A SZERB
NYELVHASZNÁLATRÓL A MAGYAR
KIRÁLYOK ÉS AZ UDVARI HIVATALNOKOK
DIPLOMÁCIAI LEVELEZÉSÉBEN A 15-16.
SZÁZADBAN

Vita

Záróbeszéd

FOURTH SESSION

Friday, June 3, 2022, 10.30h

Moderators:
Neven Isailović, Bálint Ternovác
...

Livia Magina

FIGHTING WITH THE NEIGHBOURS IN
MIEVIAL SOUTHERN HUNGARY:
JAKŠIĆ FAMILY CONFLICTS IN LATE 15TH
CENTURY

Adrian Magina

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi
habitant. SERBIANS IN SOUTHERN PARTS
OF THE HUNGARIAN KINGDOM
(LATE 15TH – EARLY 16TH CENTURIES)

Szabolcs Varga

SERBS IN THE SERVICE OF KING JÁNOS I
SZAPOLYAI

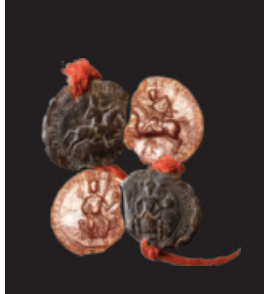
Vladimir Polomac

PHILOLOGICAL REMARKS ON THE USE OF
THE SERBIAN LANGUAGE IN DIPLOMATIC
CORRESPONDENCE OF THE HUNGARIAN
KINGS AND COURT OFFICIALS IN THE
15TH AND 16TH CENTURIES

Discussion

Conclusion

peren ceteruam pmissi ordinis sedm statum qualitate distinctu regant benivolentia
singulore principu officii sedula alacritate exercenda incorsunt specialius et
amplectimur quoro fidei prestancia, ceteros intensiori deuotione precellens
uatore longiturnitate tempore quouis sinistree aduersitatis impulsu notari
et alios nros fideles quoro seruaia tum ex sui indigencia, tum etem sponte
huius Regni coopatorem, intuitu nre beniuolencie dirigem qmuis illo zel
Romanore Imperatore semp Augustu ac Hungarie Bohemie ac Reg
e profitentur successiuo clemente daruisse nosatur sufficiens nro arbitrio
ur et conspiciunt preteritis eius actibus magnifico noua gesta pari laude d
coronationis nraz in Regem Hungarie varis modis indissolubili copula
nra dilectione efficit dignu Illud vnu veluti futuroz principiale ut p
e causis factu accelerationi tum etem pretextu assidue occupationis sue
acula dictum suscipiunt impense sua pntia qmuis ad hoc p nos tamq pre
ra beneplacita sua ilico voluntate transformas missisq festine ad m
uitatem, atqz intentu stabilem manifestis signis demonstrauit Relic
his diebus preterit nobis in exercis paraly, extra ipm Regnu nrm h
lentab Turcorz dñs cu valida sua diuersaz gentiu et nationu vndiqz aggreg
em post nrm sciam in hoc Regnu nrm Hungarie de dictis exercis paraly
pluribusqz allectus beneficijs vmo etiam necesse filii et filie suoz nuc in
u q de aliquo infidelitatis labe quouis sinistreo impulsu notari precelegit
ali delictis gloriari Que et in ipius facti experientia conspeximus Nam
us Castra obsessi relicto totaqz Curia sua ad nram maiestate se contulit
et stabilis pseuerancie certitudinem euidente sumen non possumus nec v
tem in alioz similia peligenem oculis exemplar beneficij pponend prop
ffiones anath anaggarfuludma anyllofenezfuludmaza Gerden Janusku
anyladvaanussfulura paulfulura ancedressfulura Nemessfulur Cheernwlf
anlkodanbonchura lufuchurua pokelffulura Zerldessfulur vreamqz dñs

Међународни научни скуп

ВЕЧИТИ КРУГ: СУСЕДИ, САВЕЗНИЦИ И/ИЛИ РИВАЛИ – СРПСКО-МАЂАРСКИ ОДНОСИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (895–1541)

Nemzetközi Tudományos Konferencia

ÖRÖK KÖRFORGÁS: SZOMSZÉDOK, SZÖVETSÉGESEK ÉS/VAGY RIVÁLISOK – SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A KÖZÉPKORBAN (895–1541)

International Scientific Conference

THE ETERNAL CYCLE: NEIGHBOURS, ALLIES AND/OR RIVALS – SERBO/HUNGARIAN RELATIONS IN THE MIDDLE AGES (895–1541)

КЊИГА АПСТРАКТА REZÜMÉKÖTET ABSTRACT PROCEEDINGS

Даниел Баги

ОПСАДА БЕОГРАДА 1071. ГОДИНЕ У ЧЕТРНАЕСТОВЕКОВНИМ ХРОНИКАМА

Опсада Београда представља један од најранијих описа сачуваних у тзв. *Мађарској хроници* из 14. века. Поход Арпада на Београд, изложен у тексту, припада серији раних угарско-византијских ратова. Међутим, детаљна наратија о догађајима током и након опсаде омогућава и другачији приступ. Даје увид у ритуални и церемонијални програм династичких сукоба.

Bagi Dániel

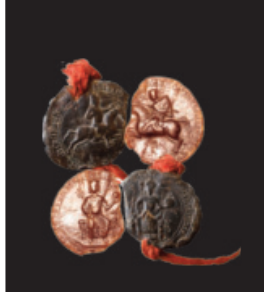
BELGRÁD OSTROMA 1071-BEN A 14. SZÁZADI MAGYAR KRÓNIKÁKBAN

Belgrád ostroma az első fennmaradt narratívák egyike a 14. századi magyar krónikákban. Az Árpád-háziak Belgrád elleni támadásáról szóló szöveg a korai magyar-bizánci háborúkról szóló sorozat része. Az ostromot megelőző és követő időszak eseményeinek részletes leírása lehetővé tesz egy újabb megközelítési módot. Ezek az események betekintést adnak a dinasztiai közötti konfliktusok rituális és szertartásbeli vonatkozásaira.

Dániel Bagi

THE 1071 SIEGE OF BELGRADE IN THE FOURTEENTH-CENTURY CHRONICLE COMPILATION

The siege of Belgrade is one of the earliest narratives preserved in the so-called *Hungarian Chronicle* of the 14th century. The campaign of the Arpads against Belgrade, described in the text, belongs to the series of the early Hungarian-Byzantine wars. The detailed narration of the events during and after the siege enables, however, a different approach. It gives an insight into the ritual and ceremonial program of dynastic conflicts.

Тамаш Керменди

СРПСКО-УГАРСКЕ ВЕЗЕ НА ПРЕЛАЗУ ИЗ 12. У 13. ВЕК

Овај рад представља покушај да се прикупе све доступне информације о политичким односима између Србије и Краљевине Угарске на прелазу из 12. у 13. век, периоду који је био подједнако кључан у средњовековној историји обе земље. Посебна пажња биће посвећена повељи Андрије, херцега Далмације, издатој 6. маја 1198, у којој млађи брат угарског краља објављује да је победник над Хумом и Рашком – повеља и прилично лаконска алузија на наводну војну акцију угарског херцега често се разматрају међу српским, хрватским и мађарским историчарима током последњих век и по и још увек се није дошло до заједничког мишљења да ли се радило о простом одбијању српског упада у далматинске територије, или о мањем покушају херцега Андрије да продре на српске територије, или пак о стварном угарском освајању Хума или његових делова. Две повеље власти града Задра из 1201. и 1202. године чак титулирају Андрију као херцега Хума: да ли то чине с правом, или је просто реч о одређеној врсти обавезне љубазности према владајућем херцегу Далмације? У нашем раду покушаћемо да одговоримо и на та питања.

Körmendi Tamás

SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A 12-13. SZÁZADFORDULÓN

Jelen dolgozat célja, hogy minden elérhető információt összegyűjtsön Szerbia és a Magyar Királyság közötti politikai kapcsolatokról a 12-13. századfordulón, amely mindkét ország középkori történetében kulcsfontossággal bíró időszaknak számít. Külön figyelmet fordítunk Endre dalmáciai herceg által 1198. május 6-án kiadott oklevélre, melyben a magyar király testvéröccse közzétette Hum és Raška felett aratott győzelmének hívét – egy igen lakonikusan megfogalmazott utalással a magyar herceg állítólagos katonai akciójára. Az oklevelet szerb, horvát és magyar történészek is elemezték az elmúlt másfél században, és még mindig nem sikerült közös nevezőre jutniuk a tekintetben, hogy egyszerűen csak a szerb csapatok dalmát területekre való behatolásának megakadályozásáról, vagy Endre herceg kisebb próbálkozásáról volt-e szó, melynek célja az volt, hogy betörjön a szerbek által tartott területekre, esetleg egy valódi magyar hódításról, melynek eredményeként elfoglalták Humot vagy annak egyes részeit. Két zadári, 1201-es és 1202-es keltezésű oklevélben pedig Endre herceget egyenesen Hum hercegének nevezik: vajon jogosan, vagy egyszerűen csak egyfajta kötelező kedvességből teszik ezt, megtisztelve ezzel Dalmácia herceget? Dolgozatunkban ezekre a kérdésekre is megpróbálunk választ adni.

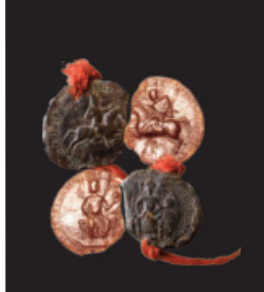
Tamás Körmendi

SERBO-HUNGARIAN POLITICAL RELATIONS AT THE TURN OF THE 12/13TH CENTURIES

The paper is an attempt to gather all available information about the political relations between Serbia and the Kingdom of Hungary at the turn of the 12/13th centuries, the period equally critical in the medieval history of both countries.

Special attention will be paid to the charter of duke Andrew of Dalmatia which was issued on 6 May 1198 and in which the younger brother of the Hungarian king declares that he had been victorious over Hum (Hulm) and Raška: the charter and its quite laconic allusion to this alleged military action of the Hungarian duke have been often debated by Serbian, Croatian and Hungarian scholars in the last one and a half centuries, and we have not yet found a common opinion whether it was a simple repulsion of a Serbian incursion to the Dalmatian territories, or a minor attempt on the Serbian territories by duke Andrew, or an actual conquest of Hum or some of its parts by the Hun-

garians. Two charters of the town authorities of Zadar in 1201 and 1202, respectively, even intitule Andrew as the duke of Hum: are they right to do so, or is it simply some kind of obligatory courtesy towards the reigning duke of Dalmatia? In our paper we try to answer these questions too.

Ђура Харди

ПИТАЊЕ ГЕНЕЗЕ МАЧВЕ У ДОБА РОСТИСЛАВА МИХАИЛОВИЧА У СРПСКОЈ И МАЂАРСКОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ

Појам Мачве (Macsó) у значењу града, земље и бановине представља тему која спаја српску и мађарску историографију. У историографији је општеприхваћено мишљење да је Мачва, као бановина, настала у време владавине угарског краља Беле IV, који је након најезде Монгола (1241/2) на јужним границама своје државе успоставио ланац бановина, са циљем да бране Угарску. Ова претпоставка је сасвим могућа, али за њу не постоје непосредни извори. Први пут, у изворима, име Мачве се среће 1254. године, у титули зета угарског краља, руског кнеза Ростислава Михаиловича (Dominus de Machou), који је заједно са својом супругом, кнегињом Аном, и наследницима био господар ове територије. Пре њих, овом земљом под именом Онострани Срем (ulterior Sirmia), владала је бивша византијска царица, Маргарета, ћерка Беле III и њени синови. Аутор рада поставља питање да ли генезу настанка Мачве (града и области) треба везати за угарску пограничну институцију „банат“ или пре за област чланова владарске породице Арпадовића. На основу анализе извора, може се констатовати континуитет између две владарске породице (Маргарете и Ростислава и Ане) које су у XIII веку управљале овом територијом.

Djura Hardi

MACSÓ GENÉZISE ROSZTYISZLÁV MIHÁJLOVICS IDEJÉBEN A SZERB ÉS A MAGYAR HISTORIOGRÁFIÁBAN

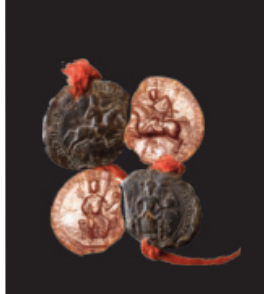
Macsó mint város, földterület és bánság összeköti a szerb és a magyar történetírást, hiszen általánosan elfogadott vélekedés, hogy Macsó bánság IV. Béla magyar király uralkodásának idején jött létre, aki a tatárjárás után (1241/2) országának déli határain bánságok láncolatát alakította ki, mintegy a Magyar Királyság védőbástyaiként. Ez a feltételezés, habár valószínű, nem léteznek közvetlen források, melyekkel alátámasztható lenne. A források szerint Macsó neve először 1254-ben bukkan fel, méghozzá Rosztyiszláv Mihájlovics orosz herceg, a magyar király veje címében (Dominus de Machou). Rosztyiszláv herceg feleségével, Anna hercegnővel és utódaival uralkodott ezen a területen, melyet Túlsó Szerémségnek hívtak (ulterior Sirmia). Az említett család előtt III. Béla király lánya, Magyarországi Margit Bizánci császárné és fiai voltak Macsó urai. A dolgozat szerzője felteszi a kérdést, hogy vajon Macsó mint város és területi egység genézise elsősorban a magyar határmenti „bánság” intézményi funkciójához, vagy inkább az Árpád-házi uralkodócsalád tagjaihoz köthető? A források vizsgálata alapján megállapítható a folytonosság a két uralkodócsalád (Margit és Rosztyiszláv meg Anna) között, akik a XIII. században uralkodtak e területen.

Ђура Харди

THE QUESTION OF GENESIS OF MAČVA AT THE TIME OF ROSTISLAV MIKHAILOVICH IN SERBIAN AND HUNGARIAN HISTORIOGRAPHY

The notion of Mačva (Macsó) within the meaning of a castle, land and banate is the topic connecting Serbian and Hungarian historiography. A generally accepted opinion in historiography is that Mačva, as a banate, was created during the rule of Hungarian King Béla IV, who, after the incursion of the Mongols (1241/2), established a string of banates on the southern borders of his state, with the aim of defending

Hungary. This assumption is rather plausible, but there are no direct sources to corroborate it. For the first time, the name of Mačva appears in sources in 1254 – in the title of the son-in-law of Hungarian King, Russian Prince Rostislav Mikhailovich (Dominus de Machou), who, together with his wife Princess Anna and heirs, was the master of this territory. Before them, former Byzantine Empress Margaret (Margit), the daughter of Béla III, and her sons ruled this land, called ulterior Syrmia. The author of the paper poses the question whether the genesis of Mačva (the castle and the area) should be associated with the Hungarian border institution of “banate” or rather with the area of members of the ruling Árpád family. Based on the analysis of sources, it is possible to ascertain the continuity between the two families (Margaret, and Rostislav and Anna) that ruled this territory in the 13th century.

Александар Узелац

САВЕЗ ИЗ НЕОПХОДНОСТИ: АРПАДСКО КРАЉЕВСТВО И ДРЖАВА(Е) НЕМАЊИЋА КРАЈЕМ ТРИНАЕСТОГ ВЕКА

Крајем 13. века, династије Арпадовића и Немањића успоставиле су међусобне везе, оличене у династичким браковима између краљева Драгутина и Милутина Немањића са Каталином и Елизабетом Арпадовић. Приближавање две династије било је подстакнуто спољним факторима. Вођа Татара Ногај, оснивач полунезависног државног уређења које је обухватало западне области Златне хорде, постао је главни противник Краљевине Угарске и истовремено се позиционирао као главни фактор у земљама јужно од Дунава. Као што се тврди у раду, претња од Ногајевих Татара представљала је главну покретачку силу која је довела до успостављања дефакто политичког и војног угарско-српског савеза почетком претпоследње деценије 13. века. Није случајно, у то време (1284. године), краљ Ладислав IV, брат Каталине и Елизабете, Драгутину је у феуд доделио Мачву („мираз краљице Јелене“, мајке двојице српских владара), решивши на тај начин, барем привремено, спор који је реметио угарско-српске односе у претходним деценијама. Пошто је Драгутин ушао у сукоб са два бунтовничка владара Браничева, Дрманом и Куделином, који су отпали од угарске власти и окренули се Ногају, средишња дунавска област последично је постала ратно поприште за Татаре и њихове бугарске савезнике с једне, и Краљевине Угарске и два српска владара, с друге стране. Сукоб је почео Драгутиновим нападом на Браничево, након тзв. Друге монголске инвазије Угарске (1284/85. године), а завршен је Милутиновим поковањем Ногају 1293. или 1294. године. Током те бурне деценије, захваљујући угарској војној подршци, Драгутин и Милутин успели су да превладају у почетним сукобима са Ногајевим стићеницима, док су два српска краља служила најбољим интересима Арпадског краљевства, одвраћајући пажњу Татара са угарских граница.

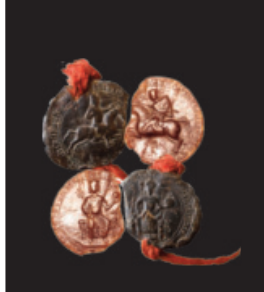
Aleksandar Uzelac

SZÜKSÉG HOZTA SZÖVETSÉG: AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYSÁG ÉS A NEMANJIĆ-DINASZTIA ÁLLAMA(I)

A 13. SZÁZAD VÉGÉN

A 13. század végén az Árpád-házi királyok és a Nemanjić-dinasztia házasságkötések útján kapcsolatba kerültek egymással, Dragutin és Milutin Nemanjić Árpád-házi Katalint és Erzsébetet vették feleségül. A két uralkodóház egymáshoz való közeledéséhez külső tényezők is hozzájárultak. Nogaj, a tatárok vezére, aki megalapította félig független államát az Arany hordák által elhódított nyugati területeken, a Magyar Királyság fő ellenségévé vált, és ezzel egy időben hangsúlyos szereplőként jelent meg a Dunától délre eső országokban. A dolgozatban foglaltak szerint a Nogaj tatárjai jelentette fenyegetés volt a fő mozgatórugója a *de facto* politikai és katonai magyar-szerb szövetségnek a 13. század utolsó előtti évtizedében. Így hát az sem volt véletlen, hogy abban

az időben (1284-ben) IV. László király, Katalin és Erzsébet testvére Dragutinnak adta Macsót hűbértulajdonul („Ilona királyné hozományaként”, aki a két szerb uralkodó édesanyja volt), így módon, hacsak ideiglenesen is, de megoldották az évtizedek óta húzóó, magyar-szerb viszonyokat megbolgató vitás kérdést. Miután Dragutin konfliktusba keveredett két lázadó barancsi főúrral, Drmannal és Kudelinnal, akik Nogajnak behódolva elfordultak a magyar uralkodótól, a középső Duna-mellék harctérre alakult: egyrészt a tatárok és bolgár szövetségeseik, másrészt pedig a Magyar Királyság és a két szerb uralkodó közötti harcok színhelyéül szolgált. A konfliktus Dragutin barancsi támadásával kezdődött az ún. második tatárjárást követően a Magyar Királyság területén (1284/85), és Milutin Nogajnak való behódolásával végződött 1293-ban vagy 1294-ben. Abban a viharos évtizedben a magyar katonai támogatásnak köszönhetően Dragutin és Milutin győzedelmeskedhettek a Nogaj védelmeivel folytatott első ütközetekben, míg a két szerb király az Árpád-házi uralkodóház vezette Magyar Királyság érdekeit védve elterelték a tatárok figyelmét a magyar határról.

Aleksandar Uzelac

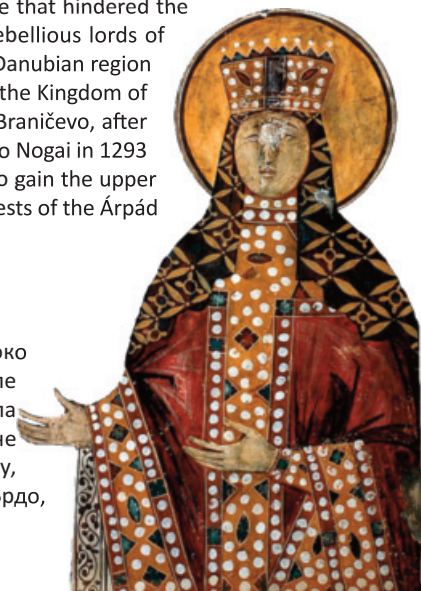
AN ALLIANCE OUT OF NECESSITY: THE ÁRPÁD KINGDOM AND THE NEMANJIĆ STATE(S) AT THE END OF THE THIRTEENTH CENTURY

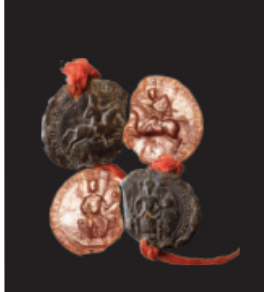
By the end of the thirteenth century, the Árpád and Nemanjić dynasties established mutual ties, embodied in dynastic marriages between the Nemanjić kings Dragutin and Milutin and Árpadian princesses Katherine (Katalin) and Elizabeth (Erzsébet) respectively. The rapprochement between the two dynasties was prompted by external factors. The Tatar leader Nogai, a founder of a semi-independent polity encompassing the western regions of the Golden Horde, became the main opponent of the Hungarian Kingdom, simultaneously establishing himself as the main factor in the lands south of the Danube. As will be argued in the paper, the threat from the Nogai's Tatars was the main driving force that led to the establishment of the *de facto* political and military Hungarian-Serbian alliance at the beginning of the penultimate decade of the thirteenth century. Not coincidentally, at that time (in 1284), king Ladislaus (László) IV, brother of Katherine and Elizabeth, gave the land of Mačva (“dowry of Queen Jelena”, mother of the two Serbian rulers) as a fief to Dragutin, thus solving, at least temporarily, the dispute that hindered the Hungarian-Serbian relations in the previous decades. As Dragutin entered the conflict with two rebellious lords of Braničevo, Dorman and Kudelin, who reneged from Hungarian rule and turned to Nogai, the middle Danubian region consequently became a theatre of war between the Tatars and their Bulgarian allies on the one, and the Kingdom of Hungary and the two Serbian rulers on the other side. This conflict began with Dragutin's attack on Braničevo, after the so-called Second Mongol invasion of Hungary (in 1284/85), and ended with Milutin's submission to Nogai in 1293 or 1294. During this turbulent decade, the Hungarian military support helped Dragutin and Milutin to gain the upper hand in the initial clashes with Nogai's protégées, while the two Serbian kings served in the best interests of the Árpád kingdom, by driving the attention of the Tatars away from the Hungarian borders.

Владета Петровић

СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ТВРЂАВЕ И ЊИХОВА ПОДГРАЂА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (XIII–XV ВЕК)

Српска држава у раном средњем веку, као и значајан део остатка Европе, није била високо урбанизовано подручје. Претпоставља се да су бројни остаци утврђења биле просторно мале фортификације у којима је боравила само војна посада. Тек од 14. века, у Србији је започела интензивнија градитељска делатност. У почетку је она углавном следила традиције војне архитектуре из ранијих периода. У држави Лазаревића и Бранковића, осим градова у Приморју, утврђених урбаних средишта, као најзначајније и највеће урбане целине издвајају се Ново Брдо,

Крушевац, Београд и Смедерево. Сва остала фортификована места имала су превасходно војно-стратешки значај, и то као властеоска боравишта или регионална средишта. Између ова два типа утврђења често је тешко повући јасну границу, како у морфолошком тако и у функционалном смислу. Од великог значаја је чињеница да су нека од ових утврђења могла имати и отворено подграђе.

У сенци тврђава развијају се подграђа, као центри трговачке и занатске делатности. Овај процес урбанизације, чију су окосницу чинила упоришта власти доживео је врхунац у првој половини 15. века, када су скоро сви важнији српски градови имали су своја подграђа, често неутврђена. Она су била средишта привредног живота и у њима је живела већина градског становништва. Становништво ових градова чиниле су и бројне занатлије – грнчари, ковачи, зидари, оружари, који су радили за свакодневне потребе становништва, као и за потребе града. У утврђеном подграђу налазиле су се бројне стамбене зграде цивилног становништва, а вероватно и објекти за чување хране, пића и оружја. Подграђе су утврђивали бедеми који су се надовезивали на бедеме унутрашњег града, као што је случај у Сталаћу, Кознику и Београду.

Vladeta Petrović

SZERB VÁRAK ÉS ALSÓVÁROSAIK A KÖZÉPKORBAN (XIII-XL. SZÁZAD)

A szerb állam a korai középkorban, Európa jelentős részéhez hasonlóan, nem volt igazán urbanizált térség. A hátramaradt várromok arról tanúskodnak, hogy a várak kis területű erődök voltak, melyekben csak katonák tartózkodtak. Szerbiában csak a 14. században indult meg nagyobb léptékű építkezés. Kezdetben a korábbi időkben jellemző katonai építészet és építkezési stílus dominált. Lazarević és Branković államában a tenger melléki övezet (Primorje) városain kívül, az erődítményes városi központok között voltak Novo Brdo, Kruševac, Belgrád és Szendrő. A többi erődítménnyel rendelkező település elsősorban katonai-stratégiai szempontból volt jelentős, uralkodók tartózkodási helyéül vagy regionális központként szolgált. E két típusú erődítmény között gyakran nehéz határt vonni, mind település-morfológiai, mind funkcionális szempontból. Nagy jelentőséggel bír a tény, hogy ezen erődítmények közül több is nyílt alsóvárossal rendelkezett.

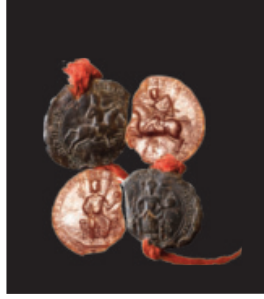
Az erődítmények árnyékában alsóvárosok alakultak ki, melyek a kereskedelem és a kisiparos műhelyek központjai lettek. Ez az urbanizációs folyamat, melynek sarokkövei az uralkodói székhelyek voltak, a 15. század első felében érte el csúcspontját, amikor szinte minden fontosabb szerb város rendelkezett alsóvárossal, melyeket gyakran nem védett erőd. Ezek az alsóvárosok a gazdasági élet központjai voltak, és itt élt a városi lakosság többsége. A lakosok közül sokan voltak kisiparosok – gölöncsérek, kovácsok, kőművesek, fegyverkészítők, akik a lakosság mindennapi szükségleteit, illetve a város igényeit szolgálták. A megerősített alsóvárosban számos lakóépület volt a polgári lakosság számára, de valószínűleg voltak az élelmiszer, a ital és a fegyverek őrzésére alkalmas épületek is. Az alsóvárost sáncokkal erősítették meg, amelyek a belsőváros falaira épültek mintegy folytatásként, például a Stalać erőd vagy a Koznik-kastély, illetve Belgrád esetében.

Vladeta Petrović

SERBIAN MEDIEVAL FORTRESSES AND THEIR SUBURBS IN THE MIDDLE AGES (13–15TH CENTURIES)

In the early Middle Ages, the Serbian state, just as a significant part of the rest of Europe, was not a highly urbanised area. It is assumed that numerous remnants of fortresses were spatially small fortifications where only military garrisons stayed. It was only from the 14th century that more intensive construction activity began in Serbia. At the beginning, it generally followed the traditions of military architecture from earlier

periods. In the state of the Lazarevićs and Brankovićs, apart from the cities in the Littoral, which were fortified urban seats, the most important and largest urban units were Novo Brdo, Kruševac, Belgrade and Smederevo. All other fortified places had a primarily military-strategic importance, as noblemen's residences or regional seats. It is often difficult to draw a clear line between these two types of fortifications, both in the morphological and functional sense. Of great importance is the fact that some of these fortifications could also have open suburbs.

Suburbs developed in the outer area of fortresses, as centres of trading and handicraft activity. This process of urbanisation, whose bedrock consisted of the strongholds of power, reached its pinnacle in the first half of the 15th century, when almost all important Serbian cities had their suburbs, often unfortified. They were the seats of economic life and the majority of the urban population lived in them. The population of these cities also consisted of numerous craftsmen – potters, blacksmiths, builders, gunsmiths, who worked for everyday needs of the population, and for the needs of the city. The fortified suburbs contained numerous residential buildings of the civilian population, and probably the facilities for keeping food, beverages and weapons. The suburbs were fortified by ramparts which were connected to the ramparts of the interior city, as is the case in Stalać, Koznik and Belgrade.

Балинт Терновац

СРЕДЊОВЕКОВНА ИСТОРИЈА ЛАТИНСКЕ БЕОГРАДСКЕ БИСКУПИЈЕ

У 13. веку, Краљевина Угарска ослабила се на Цркву и њене експанзионистичке напоре у неколико наврата. На пример, 1229. године, латинска Сремска бискупија основана је ради покрштавања области Мачве, а '40-их година 13. века Архиепископија у Калочи припојила је Бискупију у Босни с циљем ширења угарског присуства у тој провинцији. Требало је да и Београдска бискупија, основана крајем 13. века, ојача мађарско и латинско црквено присуство.

На оснивање латинске бискупије у Београду позвао је папа Никола IV у својој були од 1. августа 1290, у којој је затражио од папског легата Бенвенута из Орвијета да се повуче с места православног бискупа тог града како би уместо њега био постављен латински бискуп. Оснивање бискупије која је била зависна од Угарске и чија је јурисдикција обухватала средишње области Балкана, такође је било у интересу угарске секуларне и црквене спољне политике. Име првог београдског бискупа Бенедикта први пут се појављује у изворима 1293. године.

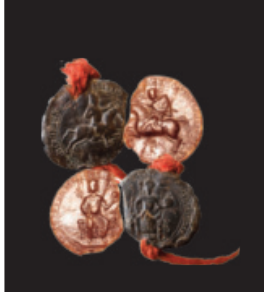
У тренутку оснивања, дијецеза је вероватно вршила духовну јурисдикцију над областима јужно од Дунава и југо-источно од Колубаре. Притом, њене границе нису биле дефинисане и функционисала је као мисионарска бискупија. У раду ћу покушати да изложим, на основу свега неколицине извора који су доступни о овој диоцези, околности у којима је Бискупија основана, начин на који су је подржавали угарски краљеви и папе, улогу монашких редова у њеном раду, области јурисдикције и степен у којем је могла да испуњава своје мисионарске циљеве.

Ternovác Bálint

A BELGRÁDI LATIN PÜSPÖKSÉG KÖZÉPKORI TÖRTÉNELME

A 13. században a Magyar Királyság több alkalommal is az egyházra és annak terjeszkedésére támaszkodott. Példának okáért a szerémségi latin püspökség 1229-ben azzal a céllal jött létre, hogy átkeresztelje Macsó térségét, a 13. század negyvenes éveiben pedig a kalocsai érsekség magába olvasztotta a boszniai püspökséget, hogy erre a tartományra is kiterjesszék a magyar befolyást. A 13. század végén alapított belgrádi püspökség célja is többek között az volt, hogy megerősítse a magyar, illetve a latin egyház jelenlétét a térségben.

A belgrádi latin püspökség megalakítását IV. Miklós pápa kezdeményezte az 1290. augusztus 1-én kiadott pápai bullában, melyben Benvenuto Orvietti pápai legátustól azt kéri, mondjon le belgrádi pravoszláv püspöki tisztségéről, hogy helyébe latin püspök léphessen. A Magyar Királyságtól függő püspökség megalakítása, mely a Balkán középső területeit igazgatta, a magyar szekuláris állam érdekeit és egyházi külpolitikáját szolgálta. Az első belgrádi püspök, Benedek neve először 1293-ban jelenik meg a forrásokban. Megalapításakor a diocézis minden bizonnyal vallási szempontból irányítása alá vette a Dunától délre, valamint a Kolubarától dél-keletre eső területeket. Mindazonáltal, határait nem definiálták és misszionárius püspökségként működött. A dolgozatban megpróbálom felvázolni a meglévő kisszámú forrásanyag alapján a püspökség megalakulásának körülményeit, hogy hogyan támogatták a magyar királyok és a pápa, emellett vizsgálom a szerzetesrendek szerepét is a működésében, az általa felölelt területeket, illetve hogy milyen mértékben tudta megvalósítani misszionáriusi céljait.

Bálint Ternovác

THE MEDIEVAL HISTORY OF THE LATIN BISHOPRIC OF BELGRADE

In the 13th century, the Kingdom of Hungary called on the Church for its expansionist efforts on several occasions: for example, in 1229 the Latin Bishopric of Syrmia was founded to convert the lands of Mačva, or in the 1240s the Archbishopric of Kalocsa incorporated the bishopric of Bosnia to promote the Hungarian presence in the province. The Bishopric of Belgrade, founded at the end of the 13th century, was also intended to help strengthen the Hungarian and Latin ecclesial presence.

The establishment of a Latin bishopric in Belgrade was called for by Pope Nicholas IV in his bull of 1 August 1290, in which he asked papal legate Benvenuto of Orvieto to resign as the city's Orthodox bishop and to appoint a Latin bishop in his place. The establishment of a Hungarian-dependent bishopric exercising jurisdiction over internal Balkan territories was also in the interests of Hungarian secular and ecclesiastical foreign policy. The name of the first bishop of Belgrade, Benedict, first appeared in the sources in 1293.

At the time of its foundation, the diocese probably exercised spiritual jurisdiction over the territories south of the Danube and south-east of Kolubara, its boundaries were not demarcated and it functioned as a missionary bishopric.

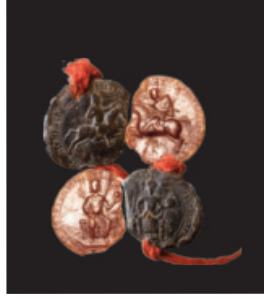
In the paper I will try to outline, on the basis of the very few sources available on the diocese, the circumstances under which the bishopric was founded, how it was supported by the Hungarian kings and popes, the role of the monastic orders in the functioning of the bishopric, the areas of its jurisdiction and the extent to which it was able to fulfil its missionary aims.

Марко Гавриловић

УЛОГА СРБИЈЕ У СУКОБУ УГАРСКЕ И ВОЈВОДСТВА АУСТРИЈЕ (1335–1337)

У саопштењу се разматра улога српске државе у односима између угарског краља Карла Роберта и аустријских војвода из рода Хабзбурга, Алберта II и Отона IV, у периоду од 1335. до 1337. године. Почетком владавине краља Стефана Душана, односи између Србије и Угарске постају нарочито динамични и свде се на сукобе мањег или већег интензитета око пограничних крајева, тј. некадашњих земаља краља Стефана Драгутина. У том периоду, краљ Карло Роберт се нашао и у сукобу са Аустријом, а савезника је имао у чешком краљу Јовану Луксембуршком, чији су политички интереси били у супротности са аустријским. Хабзбурзима су током 1336. године пришле неке угарске племићке

породице, а погодног савезника су нашли и у српском краљу Стефану Душану. О контактима између краља Стефана Душана и Аустрије сведочи неколико савремених извора – вести дубровачке провенијенције, цистерцитски опат Јован Виктриншки, а посредно и фрањевац Јован од Винтертура. Анализом и компарацијом расположивог изворног материјала, настојаћемо да покажемо да је у првој половини 1336. године дошло до склапања српско-аустријског савеза, који је био уперен против Угарске. Исто тако, покушаћемо да реконструишемо ближе појединости тог савеза, а самим тим и да одредимо улогу Србије у значајним збивањима на тлу средње Европе, у наведеном периоду.

Marko Gavrilović

SERBIA SZEREPE A MAGYAR KIRÁLYSÁG ÉS AZ OSZTRÁK HERCEGSÉG KÖZÖTTI KONFLIKTUSBAN (1335–1337)

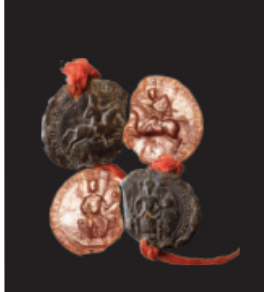
A dolgozatban a szerb állam szerepét vizsgáljuk Károly Róbert magyar király és II. Albert valamint IV. Ottó osztrák hercegek, a Habsburg uralkodóház sarjai közötti konfliktusban, 1335-től 1337-ig. István Dusán szerb király uralkodásának kezdetén Szerbia és a Magyar Királyság kapcsolatai igen dinamikussá váltak, és csupán kisebb-nagyobb összetűzések voltak a határmenti vidékeken, melyeket egykor Dragutin István szerb király uralt. Abban az időben Károly Róbert összetűzésben állt az Osztrák Hercegséggel, szövetségese pedig Luxemburgi János cseh király volt, akinek politikai érdekei ellentétesek voltak az osztrák érdekekkel. Egyes magyar nemesi családok 1336-ban a Habsburgokhoz csatlakoztak, és megfelelő szövetségesre találtak István Dusán szerb királyban. István Dusán és az Osztrák Hercegség kapcsolatáról több kortárs forrás is tanúskodik – dubrovniki levéltári források, Viktringi János cisztercita apát, illetve közvetve Wintherthuri János (Johannes von Wintherthur) ferences szerzetes. A rendelkezésre álló forrásanyag elemzésével és összehasonlításával megpróbáljuk bemutatni, hogy 1336 első felében szerb-osztrák szövetség született, amely a Magyar Királyság ellen irányult. Úgyszintén, megpróbáljuk rekonstruálni ennek a szövetségnek a részleteit, ezzel együtt meghatározva Szerbia szerepét a jelentősebb közép-európai eseményekben az említett időszakban.

Marko Gavrilović

THE ROLE OF SERBIA IN THE CONFLICT BETWEEN HUNGARY AND THE DUCHY OF AUSTRIA (1335–1337)

The paper examines the role of the Serbian state in relations between Hungarian King Charles Robert and Austrian dukes from the House of Habsburg, Albert II and Otto IV, in the period from 1335 to 1337. At the beginning of rule of King Stefan Dušan, the relations between Serbia and Hungary became particularly dynamic and involved conflicts of lesser or higher intensity about borderline areas, i.e. the former lands of King Stefan Dragutin. In this period, King Charles Robert was also in a conflict with Austria. His ally was Czech King John of Luxembourg, whose political interests were opposed to Austrian. In 1336, some Hungarian noble families sided with the Habsburgs and found a suitable ally in Serbian King Stefan Dušan as well. Several contemporary sources testify to contacts between King Stefan Dušan and Austria – the news of Dubrovnik provenance, Cistercian abbot John Victringham, and, indirectly, Franciscan John of Winterthur. By analysing and comparing the available source material, we shall try to demonstrate that in the first half of 1336, a Serbian-Austrian alliance was concluded, directed against Hungary. We shall also try to reconstruct the details of the alliance, and thus to determine Serbia's role in significant events in the territory of central Europe in the stated period.

Александар Крстић

СРПСКИ ДЕСПОТИ И УСТАНОВЕ КАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ У УГАРСКОЈ (1402–1459)

Политика српско-угарске сарадње из прве половине XV века, оличена у вазалним односима српских деспота према угарским краљевима и њиховом укључивању у управно-политички поредак Угарске преко поседа и функција које су у њој добијали, имала је и свој комплексни верски аспект. С једне стране, деспоти Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић били су дубоко лично и породично одани православљу, а од српских средњовековних владара се традиционално очекивало да буду заштитници Православне цркве у својој земљи. С друге стране, као угарски барони и земљопоседници, деспоти су преузели и низ обавеза према Католичкој цркви у овој краљевини. Поврх свега, деспоти су истовремено имали тешке вазалне дужности према „неверницима“, односно према османским султанима. Иако су српски деспоти у таквој ситуацији настојали да воде прагматичну политику, која би одговарала њиховим различитим улогама у својој земљи и у односу на суседне силе (укључујући папство), верске противречности додатно су компликовале везе са угарским политичким чиниоцима, првенствено током владавине деспота Ђурађа. Поред политике српских деспота према Католичкој цркви на државном нивоу, у раду ће такође бити размотрени њихови односи са локалним католичким институцијама у Угарској. Са њима су деспоти, као власници великих земљопоседа, долазили у контакт, а повремено и у сукоб, првенствено преко својих угарских службеника и фамилијара.

Aleksandar Krstić

A SZERB DESPOTÁK ÉS A KATOLIKUS EGYHÁZ INTÉZMÉNYEI A MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN (1402–1459)

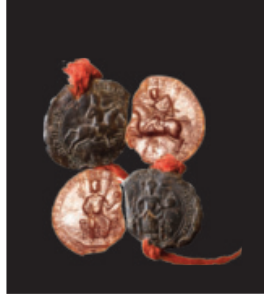
A dolgozat témája a szerb-magyar együttműködés politikája a XV. század első felében, a szerb despotáknak a magyar királyokhoz kötődő vazallusi viszonya, valamint előbbieik bevonása a Magyar Királyság igazgatási-politikai rendszerébe birtokok és titulusok által - mindennek volt egy komplex vallási aspektusa is. Egyrészt Stefan Lazarević és Brankovics György despoták személy szerint és családjaikat tekintve egyaránt mélyen vallásosak, a pravoszláv egyház iránt elhivatottak voltak, a középkori szerb uralkodóktól pedig hagyományosan elvárták, hogy a pravoszláv egyház támogatói legyenek országukban. Másrészt, mint magyar bárók és földbirtokosok, a despoták egy sor kötelezettséget vállaltak a katolikus egyház berkeiben. Mindennek tetejébe a despotáknak egyidejűleg komoly vazallusi kötelezettségei voltak a „hitetlenek,” illetve az oszmán szultánok felé. Habár a szerb despoták ebben a helyzetben igyekeztek pragmatikus politikát folytatni, amely megfelelt különböző szerepköreiknek egyrészt saját országukban, másrészt a szomszédos nagyhatalmak irányában (beleértve a pápai hatalmat is), a vallási ellentmondások tovább bonyolították a magyar politikai szereplőkkel fenntartott kapcsolatokat, elsősorban György uralkodásának idején. A szerb despoták katolikus egyház iránti politikáját nem csak állami szinten vizsgáltuk: a Magyar Királyságbeli helyi katolikus intézmények iránti viszonyulásukat is elemzi a dolgozat. A despoták földbirtokosként kerültek kapcsolatba az említett katolikus intézményekkel, méghozzá magyar hivatalnokaik és familiárisaik által, s ez a kapcsolat helyenként nem volt mentes a konfliktusoktól sem.

Aleksandar Krstić

SERBIAN DESPOTS AND THE INSTITUTIONS OF THE CATHOLIC CHURCH IN HUNGARY (1402–1459)

The policy of Serbian-Hungarian cooperation in the first half of the 15th century, reflected in a vassal position of Serbian despots towards Hungarian kings and their inclusion in the administrative-political structures of Hungary through the estates and functions they were granted there, also had its complex religious aspect.

On the one hand, despots Stefan Lazarević and Đurađ Branković were deeply loyal to the Orthodoxy, both personally and as a family. At the same time, Serbian medieval rulers were traditionally expected to protect the Orthodox Church in their country. On the other hand, as Hungarian barons and landowners, the despots also undertook a number of obligations towards the Catholic Church in the Kingdom of Hungary. On top of everything, the despots had difficult vassal duties towards the “infidels”, i.e. Ottoman sultans. Although in such situation the Serbian despots strove to pursue a pragmatic policy, which would suit their different roles in their country and in relation to the neighbouring powers (including the papacy), the religious contradictions further complicated the relations with Hungarian political factors, primarily during the rule of despot Đurađ. In addition to the Serbian despots’ policy towards the Catholic Church at the state level, the paper also focuses on their relations with local Catholic institutions in Hungary. The despots, as owners of large estates, came into contact, including occasional conflicts, with these institutions, primarily through their Hungarian officers and *familiares*.

Тамаш Палошфалви

УГАРСКИ ВОЈНИ ПОХОДИ НА ОСМАНСКУ СРБИЈУ НАКОН 1459.

Србија је била кључни елемент угарске војне стратегије још од тренутка када су Османлије успоставиле трајно присуство на северном Балкану крајем 14. века. Задржала је свој стратешки значај за Краљевину Угарску чак и након пада Српске деспотовине 1459. године. Србија је служила као база одакле су Османлије предузимале сталне нападе на Угарску до 1526, а природне препреке нису постојале да би помогле у одбрани, због чега су се значајни војни и финансијски ресурси распоређивали уз угарску границу. У раду се анализирају стални напори угарских власти да сузбију османске упаде из Србије, као и средства која су била доступна за осветничке нападе ради уништења османских положаја.

Pálosfalvi Tamás

MAGYAR HADJÁRATOK AZ OSMÁN SZERBIA ELLEN 1459 UTÁN

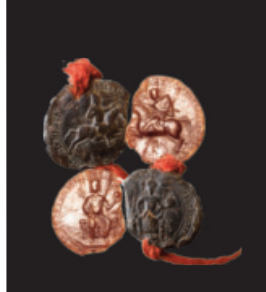
Szerbia a 14. század végétől kulcsfontosságú tényezője volt a magyar katonai stratégiának, attól a pillanattól kezdve, hogy az Osmán Birodalom tartósan elfoglalta a Balkán északi részét. Stratégiai jelentősége a Magyar Királyságra nézve megmaradt a szerb államiság (despotaság) bukása (1459) után is. Szerbia az oszmánok bázisául szolgált, ahonnan folyamatosan támadták a Magyar Királyságot egészen 1526-ig, hiszen természetes akadályok, amelyek esetleg segítették volna a védekezést, nem léteztek. Emiatt a Magyar Királyságban jelentős katonai és anyagi forrásokat áldoztak a déli határvédelemre. A dolgozat elemzi a magyar uralkodók folyamatos erőfeszítéseit a Szerbiából érkező oszmán támadások megfékezésére, illetve azokat az eszközöket is görcső alá vettük, amelyek lehetővé tették bosszúálló hadjáratok megszervezését az oszmán állások megsemmisítése érdekében.

Tamás Pálosfalvi

HUNGARIAN MILITARY CAMPAIGNS TO OTTOMAN SERBIA AFTER 1459

Serbia was a crucial element in the Hungarian military strategy ever since the Ottomans put up a lasting presence in the northern Balkans in the late fourteenth century. The country retained its strategic importance for the Kingdom of Hungary even after the suppression of the Serbian Despotate in 1459. It served as the base from where constant Ottoman raiding hit Hungary until 1526, and where natural obstacles were not available to help the defence, and thus considerable military and financial resources had

to be allocated along the section of the Hungarian border. The paper accordingly explores the repeated efforts that the Hungarian government took in order to contain the Ottoman raids from Serbia, as well as the means that were available for retaliatory attacks to devastate Ottoman facilities.

Невен Исаиловић

ЧЛАНОВИ ПОРОДИЦЕ БРАНКОВИЋ КАО УГАРСКО ПЛЕМСТВО У СЛАВОНИЈИ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

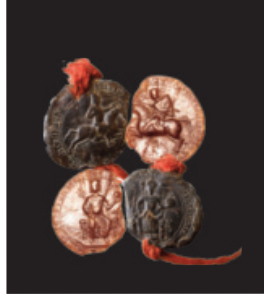
Улога чланова породице Бранковић као српских деспота након пада средњовековне Србије (1459) и држалаца великих поседа у јужној Угарској је прилично добро обрађена тема. Са друге стране, не постоји комплетна студија о Бранковићима као угарском племству у славонским жупанијама током друге половине 15. века. Овај рад ће се фокусирати на два представника ове породице. Прва је Катарина, позната и као Кантакузина, кћерка деспота Ђурђа Бранковића и жена грофа Улриха II Цељског, која је наследила мужеве поседе у Загребачкој, Крижевачкој и Вараждинској жупанији, те у дистрикту Загорје, што је укључивало Градец, Медведград, Раковец, Копривницу, Велики и Мали Калник, Ђурђевац, Штригово, Чаковец, Вараждин, Винуцу, Каменград. Она је управљала овим поседима од 1456. до око 1461. године, покушавајући да их прода или заложу разним службеницима и представницима угарског и аустријског племства, као и цару Фридриху III. У тим активностима сусретала се са знатним административним, финансијским и политичким проблемима у раздобљу ране владавине краља Матије Корвина. Коначно је напустила Славонију и придружила се свом брату деспоту Стефану Слепом у Фурланији 1460-их година. Други члан породице Бранковић који је стекао поседе у Славонији крајем 1460-их био је титуларни деспот Вук Гргуревић, унук деспота Ђурђа Бранковића, који је напустио Османско царство и ступио у угарску службу 1464. За своје заслуге добио је тврђаву Белу Стену у Крижевачкој жупанији и дистрикт Титушевину дуж границе између Крижевачке и Загребачке жупаније (1469), као и градове Комоговину, Градусу и Костајницу у Загребачкој жупанији (1482). Задржао је ове поседе до смрти 1485. године и населио одређен број Срба на својим земљиштима. Након Вукове смрти, његова удовица Барбара Франкопан, хрватска племкиња, задржала је његове поседе који су након тога прешли у руке породице њеног другог мужа Фрање Бериславића.

Neven Isailović

A BRANKOVICS CSALÁD TAGJAI MINT A MAGYAR NEMESSÉG KÉPVISELŐI SZLAVÓNIABAN A KÉSEI KÖZÉPKORBAN

A Brankovichok mint szerb despoták és a Magyar Királyság déli nagybirtokosai, valamint a középkori Szerbia eleste után (1459) betöltött szerepük igen gazdagon feldolgozott téma. Ugyanakkor a Brankovics családról mint a szlavóniai megyék magyar nemesi dinasztijáról a 15. század második felében nem született még átfogó tanulmány. Jelen dolgozat az említett család két tagjára fókuszál. Az első Katalin, akit Kantakouzene néven is ismerünk, Brankovics György szerb despotá lánya és III. Czillei Ulrik gróf felesége, aki örökölte férjének birtokait Zágráb, Kőrös és Varasd megyékben, valamint Zagorje térségében (ide tartozik Geréc, Medvevár, Rakolnok, Kapronca, Nagy- és Kiskemlék, Szentgyörgyvár, Stridóvár, Csáktornya, Varasd, Vinica és Kővár). Katalin igazgatta ezeket a birtokokat 1456 és 1462 között, miközben próbálta eladni vagy zálogba adni különféle hivatalnokoknak és a magyar, illetve az osztrák nemesség képviselőinek, sőt magának III. Frigyes császárnak is. Ezen tevékenység során számos adminisztratív, pénzügyi és politikai akadályba ütközött Corvin Mátyás uralkodásának korai éveiben. Végül elhagyta Szlavóniát és csatlakozott testvéréhez, Vak István despotához Friuliban az 1460-as években. A Brankovics család másik tagja, aki szlavóniai birtokokra tett szert az 1460-as évek végén, Vuk Grgurević

címzetes despota volt, Brankovics György unokája, aki elhagyta az Oszmán Birodalmat és a Magyar Királyság szolgálatába lépett 1464-ben. Szolgálatáért jutalmul a Bela Stena (Fehér szikla) várat kapta ajándékba Kőrös megyében, Totuševina térségben, a Kőrös és Zágráb megyék közötti határvonal mentén (1469), emellett Komogovina, Gradusa és Kosztajnica városokat Zágráb megyében (1482). Ezeket a birtokokat 1485-ben bekövetkezett haláláig megtartotta, és birtokaira szerb lakosságot telepített. Vuk halála után özvegye, Frankopán Barbara horvát nemesi család sarja megtartotta ezeket a birtokokat, amelyek ezután második férje, Franjo Berisavljević családjának tulajdonába kerültek.

Neven Isailović

THE MEMBERS OF THE BRANKOVIĆ FAMILY AS HUNGARIAN NOBILITY IN LATE MEDIEVAL SLAVONIA

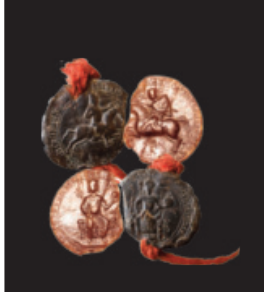
The role of the Branković family members as Serbian despots after the fall of medieval Serbia (1459) and holders of vast possessions in Southern Hungary is a rather well-studied topic. On the other hand, there is no complete study on the Brankovići as Hungarian nobles in the counties of Slavonia during the second half of the 15th century. This paper will focus on two representatives of the family. First one is Katarina, also known as Kantakuzina, daughter of despot Đurađ Branković and wife of count Ulrich II of Celje, who inherited her husband's possessions in the Counties of Zagreb, Križevci and Varaždin, and the district of Zagorje, including Gradec, Medvedgrad, Rakovec, Koprivnica, Veliki and Mali Kalnik, Đurđevac, Štrigovo, Čakovec, Varaždin, Vinica, Kamengrad. She administered these possessions from 1456 to ca. 1461, trying to sell them or pledge them to various officials and members of Hungarian and Austrian nobility, as well as to Emperor Frederick III. In these activities she was facing considerable administrative, financial and political problems during the early reign of King Matthias Corvinus. She finally left Slavonia and reunited with her brother despot Stefan the Blind in Friuli in 1460s. The second member of the Branković family who received possessions in Slavonia in the late 1460s was titular despot Vuk Grgurević, grandson of despot Đurađ Branković, who departed from the Ottoman Empire and entered Hungarian service in 1464. For his services he received the fort of Bela Stena in the County of Križevci and district of Tituševina along the border between the Counties of Križevci and Zagreb (1469), as well as the castles of Komogovina, Gradusa and Kostajnica in the County of Zagreb (1482). He kept these possessions up until his death in 1485 and settled some Serbs on his estates. After Vuk's death, his widow Barbara Frankapan, who was a Croatian noblewoman, retained his possessions which afterwards passed to the line of her second husband Franjo Berislavić.

Борис Стојковски

СРБИ У СРЕДЊОВЕКОВНИМ УГАРСКИМ ХРОНИКАМА

У раду је учињен покушај анализе података о Србима и српским земљама у средњем веку кроз призму мађарских хроника. Иако је најзначајнија међу њима *Мађарска илустрована хроника* из 14. века и хроника Јаноша Турочија из 15. века, у раду су изложене информације и из других, мање познатих угарских хроника, као што су, на пример, *Chronicon Posonii* или *Cronica Scepusiensis* Хенрика од Мигелна и сл. Количина информација о Србима и српским земљама у средњовековним угарским хроникама није велика, али, с обзиром на недостатак извора за српску средњовековну историју генерално, ти подаци су веома вредни. Већина се тиче српско-угарских односа у средњем веку, династичких веза (попут брака српске принцезе Јелене и краља Беле II), као и сукоба између две земље. Штавише, у појединим хроникама помињу се Срби у нападима на Османлије, Хусите и друге заједничке противнике.

Циљ овог рада јесте да се прикупе поменуте информације и изложи гледиште мађарских хроничара о Србији, као и да се те информације размотре са различитих становишта и да се сачини студија која може бити основ за даљу анализу угарских хроника и њихових међусобних веза и извора у контексту података о Србима и Србији.

Boris Stojkovski

SZERBEK A KÖZÉPKORI MAGYAR KRÓNIKÁKBAN

A dolgozatban elemezzük a szerbekről és szerb területekről a középkori magyar krónikákban megjelent adatokat. Habár legjelentősebbek a 14. századi *Képes Krónika* és Thuróczi János 15. századi krónikája, a dolgozatban más, kevésbé ismert magyar történetírásokat is idézünk, mint például Müglin Henrik művét, a *Chronicon Posonii*-t vagy a *Cronica Scepusiensis*-t.

A szerbekről és a szerb területekről a középkorban nem sok információ található a magyar krónikákban, de tekintettel a forráshianyra, ami általánosságban a középkori szerb történelmet illeti, ezek az adatok rendkívül értékesek. Többségük a középkori szerb-magyar kapcsolatokra vonatkozik, a dinasztiák közötti kötelékekre (például Ilona szerb hercegnő és II. Béla király házassága), illetve a két ország közötti összetűzésekre is. Sőt, egyes krónikákban említés esik a szerbekről az oszmánok és a husziták elleni támadások kapcsán, akik egyebek mellett közös ellenségnek számítottak.

Jelen dolgozat célja, hogy összegyűjtse az említett adatokat, és bemutassa, hogyan látták a magyar krónikások Szerbiát. A tanulmány ezeket az információkat különböző szempontok szerint vizsgálja, így alapul szolgálhat a magyar krónikák további elemzéséhez, illetve annak felderítéséhez, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a különböző források a Szerbiáról szóló adatok kontextusában.

Boris Stojkovski

SERBS IN MEDIEVAL HUNGARIAN CHRONICLES

The paper will tend to provide an analysis of the data on Serbs and Serbian lands in the Middle Ages through the prism of Hungarian chronicles. Even though the most important among the chronicles are the *Illuminated Viennese Chronicle* of the 14th century and the Chronicle of John Thuróczy, the paper will also provide information from other lesser-known Hungarian chronicles, such as, for instance the *Chronicon Posonii* or the *Cronica Scepusiensis* by Henrik Mügel, and so forth.

The quantity of the information on Serbs and Serbian lands in medieval Hungarian chronicles is not large, but, having in mind the lack of sources for Serbian medieval history in general, these data are very valuable. Most of them are connected to Serbian-Hungarian medieval relations, dynastic ties (such as the marriage between Helen of Serbia and King Béla II), as well as conflicts between the two countries. Furthermore, some chronicles mention Serbs in the raids against Ottomans, Hussites or other common adversaries.

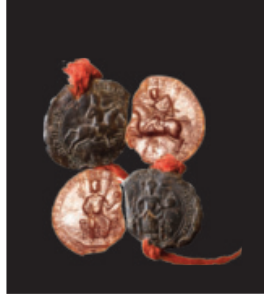
This study has an aim to collect this information and to present the view of the Hungarian chroniclers towards Serbia, as well as to analyse them from different points of view, and to compile a study which can be a basis for further investigation on the Hungarian chronicles and their mutual ties, and sources in the context of the data on Serbs and Serbia.

Динко Шокчевић

ПИТАЊЕ СРПСКИХ МИГРАЦИЈА У МАЂАРСКУ ТОКОМ РАНОГ НОВОГ ВЕКА У МОДЕРНОЈ МАЂАРСКОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ

Од 19. века до данас, мађарска историографија посвећује доста пажње питању српских миграција у Мађарску крајем раног новог века и историји српске мањине у Краљевини Угарској. У раду су представљена дела мађарских историчара о овој теми од краја '80-их година 20. века до данас.

Dénes Sokcsevits

A MAGYARORSZÁG FELÉ IRÁNYULÓ SZERB MIGRÁCIÓ KÉRDÉSE A KORAI ÚJKORBAN A MODERN MAGYAR TÖRTÉNETÍRÁSBAN

A 19. századtól napjainkig a magyar historiográfia jelentős figyelmet szentel a Magyarország irányába zajló szerb migráció kérdésének a korai újkor végén, valamint a szerb kisebbség történetének is a Magyar Királyságban. A dolgozatban bemutatjuk a magyar történészek e témában írt műveit egészen a 20. század nyolcvanas éveitől máig terjedő időszakban.

Dénes Sokcsevits

THE QUESTION OF EARLY MODERN PERIOD SERBIAN MIGRATIONS TO HUNGARY IN THE MODERN HUNGARIAN HISTORIOGRAPHY

From the 19th century to date, Hungarian historiography has paid a lot of attention to the question of Serbian migrations to Hungary at the end of the early modern period and to the history of the Serbian minority in the Hungarian Kingdom. The paper presents the works of Hungarian historians about this theme from the late 1980s to date.

Ливија Мађина

БОРБЕ СА СУСЕДИМА У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ ЈУЖНОЈ УГАРСКОЈ: СУКОБИ ПОРОДИЦЕ ЈАКШИЋ КРАЈЕМ 15. ВЕКА

Након 1464, српска племићка породица Јакшић избегла је у јужне делове Краљевине Угарске. Краљ Матија доделио им је бројне поседе у долини Мориша. Двадесет година након што су први чланови породице Јакшић ступили на тло северно од Дунава, у документима се помињу њихови сукоби са суседима. Најмање десет докумената издатих између 1482. и 1486. говори о насиљу и борбама између Јакшића и других племићких породица у окрузима Тамиш, Арад и Чанад. Главни сукоб вероватно се водио с породицом Доци будући да су слуге Јакшића најмање два пута нападе посед Задорлака, данашњи Задарени (округ Арад). Ти сукоби између суседа омогућавају нам да разумемо начин на који се српска властела прилагођавала новој територији, али и да израдимо сценарио о премисама и последицама насиља.

Livia Magina

HARC A SZOMSZÉDOKKAL A MAGYAR KIRÁLYSÁG DÉLI TERÜLETEIN A KÖZÉPKORBAN: A JAKŠIĆ CSALÁD ÖSSZETÜZÉSEI A 15. SZÁZAD VÉGÉN

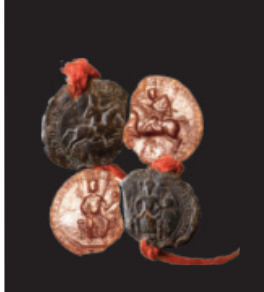
1464 után a Jaksics szerb nemesi család a Magyar Királyság déli területeire menekült. Mátyás király számos birtokot osztott ki számukra a Maros völgyében. Húsz évvel azután, hogy a Jaksicsok először léptek a Dunától északra eső területekre, a dokumentumokban említésre kerülnek a család összetűzései a szomszédokkal. Legkevesebb tíz dokumentum, melyeket 1482 és 1486 között adtak ki, a Jaksicsok és más nemesi családok között zajló erőszakról és harcokról szól, Temes, Arad és Csanád körzetekben. A legnagyobb összecsapások a Dóczy családdal voltak, tekintettel arra, hogy a Jaksicsok legalább kétszer megtámadták a zádlaki birtokot (Arad körzet). A szomszédok közötti harcok segítenek megérteni, hogyan alkalmazkodtak a körülményekhez a szerb birtokos családok az új területeken, ugyanakkor újraalkothatjuk az erőszak előzményeinek és következményeinek forgatókönyvét is.

Livia Magina

FIGHTING WITH THE NEIGHBOURS IN MEDIEVAL SOUTHERN HUNGARY: JAKŠIĆ FAMILY CONFLICTS IN LATE 15TH CENTURY

After 1464, the Serbian noble Jakšić family took refuge in the southern parts of the Hungarian kingdom. King Mathias granted them many estates in the Mureș valley. Twenty years after the first members of the Jakšić family set foot in the northern territory of Danube, the documents mentioned the Serbian family

being involved in conflict with their neighbours. At least ten documents issued between 1482 and 1486 show the violence and the fights between Jakšić and other noble families in the area of Temes, Arad and Csanád counties. The main conflict seems to be with the Dóczy because the Jakšićs' servants attacked at least twice the estate of Zadorlaka, today Zădăreni (Arad County). Those conflicts between neighbours allow us to understand the way the Serbian nobility adapted to the new territory but also to develop a scenario about the premises and consequences of violence.

Адријан Мађина

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi habitant. СРБИ У ЈУЖНИМ ДЕЛОВИМА КРАЉЕВИНЕ УГАРСКЕ (КРАЈ 15. И ПОЧЕТАК 16. ВЕКА)

Јужни делови (*partes inferiores*) Краљевине Угарске (данашњи Банат) били су гранична област, у коју је средином 15. века избегло српско племство пред османском најездом. Племићким породицама попут Јакшића или Белмужевића додељени су поседи у окрузима Тамиш, Торонтал, Чанад и Арад. С њима су дошли, као *familiares* или слуге, други појединци јужнословенског порекла. Стални сукоби и несигурност подстакли су бројне обичне људе да пређу границу и населе се у Краљевини Угарској. Измене етичког састава на подручју између река Мориш и Дунав могу се пратити од краја 15. до средине 16. века. Учесталост јужнословенских имена повећава се у различитим документима везаним за јужну област, посебно почетком 16. века. Већина Срба забележена је у долини Мориша и близу града Темишвара. Подаци из 15–16. века омогућавају нам да разумемо кретање становништва и етничке промене у одређеној области Краљевине Угарске.

Adrian Magina

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi habitant. SZERBEK A MAGYAR KIRÁLYSÁG DÉLI TERÜLETEIN (15. SZÁZAD VÉGE-16. SZÁZAD ELEJE)

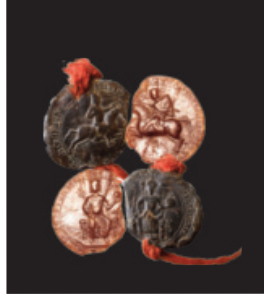
A Magyar Királyság déli részei (*partes inferiores, a jelenlegi Bánát*) határvidéknek számítottak, ahova a 15. század közepén a szerb nemesség menekült az oszmán hódítások elől. Egyes nemesi családoknak, mint a Jaksicsok vagy a Belmuževićok birtokokat adományoztak Temes, Torontál, Csanád és Arad vármegyékben. Egyéb délszláv származású népesség is velük jött familiárisok vagy szolgák gyanánt. Az állandó összetűzések és a bizonytalanság sok egyszerű embert késztetett arra, hogy átkeljen a határon, és a Magyar Királyság területén telepedjen le. A népesség etnikai összetételének változása a Maros és a Duna közötti térségben nyomon követhető a 15. század végétől egészen a 16. század közepéig. A délszláv eredetű nevek gyakrabban jelennek meg a különböző, déli régiót illető dokumentumokban, különösen a 16. század elején. A szerbek többsége a Maros völgyében telepedett le, Temesvár közelében. A 15-16. századból származó adatok segítenek a lakosság mozgásának és az etnikai összetételben történt változásoknak a megértésében a Magyar Királyság egy bizonyos területén belül.

Adrian Magina

...mixtim Hungari, Rasciani et Valachi habitant. SERBIANS IN SOUTHERN PARTS OF THE HUNGARIAN KINGDOM (LATE 15TH – EARLY 16TH CENTURIES)

The southern parts (*partes inferiores*) of the Hungarian kingdom (nowadays called Banat) were a border territory, where in the mid-15th century Serbian nobility took refuge in front of the Ottoman advance. Noble families like the Jakšićs or Belmuževićs were granted certain estates in Temes, Torontál, Csanád and Arad

counties. With them, other people of South Slavic origin came in that area as *familiares* or servants. Never-ending conflicts and insecurity provided an opportunity for many ordinary people to cross the border of the Hungarian kingdom. The changes in the ethnical background of the territory between the rivers Mureş and Danube can be tracked from the late 15th century up to the middle of the next one. Especially in the early 16th century, the frequency of South Slavic names increases in different documents related to the southern area. Most of the Serbian people were registered in the Mureş valley and near the town of Timișoara. The data from 15–16th centuries give us the opportunity to understand the population movement and ethnical changes in a certain area of the Hungarian kingdom.

Сабољч Варга

СРБИ У СЛУЖБИ КРАЉА ЈАНОША I ЗАПОЉЕ

Попут других народа који су живели у Краљевини Угарској, Срби су морали да изабере своју стратегију преживљавања након Мохачке битке. Имали су три алтернативе – да стану на страну Фердинанда I Хабзбуршког, да се прикључе Јаношу I Запољи или да служе Сулејману I. Забележена су сва три случаја. На пример, Павле Бакић и његова породица веома рано се појављују као присталице Фердинанда I.

Породица Јаноша Запоље дошла је из округа Пожеге те је он добро владао јужнословенским језиком. Стога га угарска историографија понекад зове словенским краљем. Данашња Војводина и Тамишка жупанија, где је живео знатан број српског становништва, дошли су под његову власт након 1526, те се српски војници и пратња појављују на његовом двору, а помиње их и Ђорђе Сремац у својим мемоарима.

Један од Запољиних најважнијих присталица био је његов рођак Петар Петровић, који је целог живота био веран свом краљу. Иако је био угарски католик, а касније протестантски барон, предводио је Србе који су стали на страну краља Јаноша. Није случајно да је био жупан Тамишке жупаније '30-их година 16. века и да је био задужен за одбрану те области и контролу Срба који су ту живели. Захваљујући њему, Срби који су живели у Тамишкој жупанији остали су лојални краљу Јаношу и његовим наследницима све до османског освајања 1551. године.

Varga Szabolcs

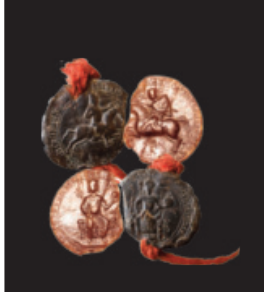
SZERBEK I. JÁNOS MAGYAR KIRÁLY (SZAPOLYAI JÁNOS) SZOLGÁLATÁBAN

A Magyar Királyság területén élő többi néphez hasonlóan, a szerbeknek is ki kellett alakítaniuk túlélési stratégiájukat a mohácsi vész utáni időszakban. Három alternatíva létezett: hogy I. Habsburg Ferdinánd oldalára álljanak, hogy I. János királyhoz (Szapolyai) csatlakozzanak, vagy pedig I. Szulejmán császárnak szolgáljanak. Mindhárom esetre volt példa. Például Pavle Bakić és családja nagyon hamar I. Ferdinánd követőivé váltak.

Szapolyai János családja Požega környékéről származott, így a magyar király jól beszélt a délszláv nyelvet. Ennek köszönhetően a magyar történetírás szláv királynak nevezi I. Jánost. A mai Vajdaság és Temes vármegye területén nagyszámú szerb lakosság élt, akik 1526 után kerültek I. János uralma alá. A magyar király udvarában így megjelentek a szerb katonák és kíséretében is voltak délszlávok, akiket Đorđe Sremac is megemlített memoárjaiban.

Szapolyai egyik legfontosabb híve rokona, Petar Petrović volt, aki egész életében hűséggel szolgálta királyát. Habár magyar katolikus volt, a későbbiekben pedig protestáns báró, azokat a szerbeket vezette, akik János királyt támogatták. Ezért nem véletlen, hogy a 16. század harmincas éveiben Temes vármegye

kormányzója volt, tehát azt kapta feladatul, hogy az említett területet megvédje, az ott élő szerb lakosságot pedig ellenőrzés alatt tartsa. Neki köszönhetően a Temes vármegyében élő szerbek lojálisak maradtak I. Jánoshoz és utódaihoz, egészen az 1551-es oszmán hódító hadjáratok idejéig.

Szabolcs Varga

SERBS IN THE SERVICE OF KING JÁNOS I SZAPOLYAI

Like the other people living in the Kingdom of Hungary, the Serbs had to decide upon their strategy of survival after the battle of Mohács. They had three alternatives: siding with Ferdinand I of Habsburg, following János I of Szapolyai or serving Süleyman I. There were examples for all the three possibilities. For example, Pál Bakics and his family appeared among the supporters of Ferdinand I very early.

The family of János Szapolyai came from the county of Požega and thus, he had a good command of the South Slavic language. Therefore, Hungarian historiography sometimes calls him the Slavic king. Today's Vojvodina and the Temesköz, an area with a significant size of Serbian population, came under his rule following 1526, and thus Serbian soldiers and military retinue appeared in his court, whom György Szerémi also mentioned in his memoirs.

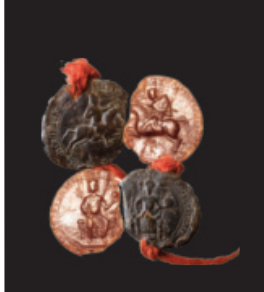
One of Szapolyai's most important supporters was his cousin Péter Petrovics, who remained loyal to his king throughout his life. Although he was a Hungarian Catholic and later a Protestant baron, he seemed to lead a part of the Serbs who sided with King János. It is not by chance that he served as count of the County of Temes in the 1530s, and was charged with the defence of the region and the control of the Serbs living there. It was owing to him that the Serbs living in the Temesköz remained loyal to King János and his successors until the Ottoman conquest in 1551.

Владимир Поломац

ФИЛОЛОШКА ЗАПАЖАЊА О УПОТРЕБИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ДИПЛОМАТСКОЈ ПРЕПИСЦИ УГАРСКИХ КРАЉЕВА И ДВОРСКИХ ЗВАНИЧНИКА У 15. И 16. ВЕКУ

У раду се даје преглед најважнијих грађијско-правописних и језичких одлика сачуване дипломатске преписке на српском језику угарских краљева и дворских званичника из XV и XVI века. Истраживањем су обухваћене филолошке одлике писма краља Матије Корвина фра Александру Дубровчанину (2. XI 1465), пет писама деспота Вука Гргуревића султану Бајазиту II и његовом војном заповеднику и смедеревском санџак-бегу Али-бегу Михалооглуу (1482–1483), писма Корвиновог дворског судије и ердељског војводе Стефана Баторија Али-бегу Михалооглуу (1. V 1483), писмо краља Матије Корвина султану Бајазиту II (25. VI 1487), као и два писма краља Јована Запоље смедеревском санџак-бегу Мехмеду Јахјапашићу и његовом заменику Ферхату (30. X 1537). Истраживање је показало да се сачувана дипломатска преписка према филолошким критеријума начелно може поделити на две групе: у првој групи се налазе писма краља Матије Корвина у којима се огледа мешање западних (босанско-хумских) и источних (рашких и ресавских) правописних норми, као и језичке особине које указују на дијалекте из којих су се развили посавски, славонски и икавски и јекавски говори из слива реке Босне; у другој групи налазе се остала писма, а одликује их мешање рашких и ресавских норми на грађијско-правописном плану, као и језичке одлике које упућују на југоисточни српски дијалекат XV и XVI века из кога су се развили савремени косовско-ресавски и призренско-тимочки говори.

Vladimir Polomac

FILOLÓGIAI ÉRTEKEZÉSEK A SZERB NYELVHASZNÁLATRÓL A MAGYAR KIRÁLYOK ÉS AZ UDVARI HIVATALNOKOK DIPLOMÁCIAI LEVELEZÉSÉBEN A 15-16. SZÁZADBAN

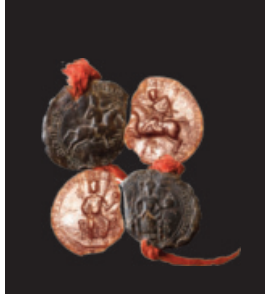
A dolgozat áttekinti a legfontosabb fennmaradt, a magyar királyok és udvari hivatalnokok által folytatott szerb nyelvű diplomáciai levelezés írásbeli-helyesírási jellemzőit a 15-16. században. A kutatás magába foglalja Corvin Mátyás Aleksandar Dubrovčaninnak írt leveleinek filológiai vizsgálatát (1465. november 2.), valamint Vuk Grgurević despota II. Bajazid szultánnak, valamint Ali bég hadsereg-parancsnokának és a szendrői szandsák-bégnek írt öt levelét (1482–1483), Mátyás király udvari bírójának és erdélyi fejedeleme, Báthori Istvánnak Ali bégnek írt leveleit (1483. május 1.), Mátyás király II. Bajazid szultánnak címzett levelét (1487. június 25.), valamint Szapolyai János, I. János magyar király két levelét a szendrői szandsák-bégnek Mehmed Jahijapašićnak és helyettesének Ferhatnak (1537. október 30.). A kutatás alapján elmondható, hogy a fennmaradt diplomáciai levelezés filológiai kritériumok szerint elvben két csoportra osztható: az első csoportba tartoznak Mátyás király levelei, amelyekben keverednek a nyugati (boszniai-humi) és a keleti (raškai és resavai) helyesírási normák, valamint olyan nyelvi jellemzők, amelyek azokra a nyelvjárásokra utalnak, amelyekből a szávamelléki, szlavóniai, ikavica és jekavica nyelvjárások kifejlődtek a Boszna folyó torkolatánál; a második csoportba sorolható a többi levél, melyek raškai és resavai írásmóddal és helyesírás szerint íródtak, olyan nyelvi jellemzőkkel, amelyek 15-16. századi délkeleti szerb nyelvjárásra utalnak. Ezekből fejlődtek ki a mostani kosovo-resavai és prizreni-timoti beszédmodok-nyelvjárások.

Vladimir Polomac

PHILOLOGICAL REMARKS ON THE USE OF THE SERBIAN LANGUAGE IN DIPLOMATIC CORRESPONDENCE OF THE HUNGARIAN KINGS AND COURT OFFICIALS IN THE 15TH AND 16TH CENTURIES

The paper gives an overview of the most important grapho-orthographic and linguistic features of the preserved diplomatic correspondence in the Serbian language of Hungarian kings and court officials from the 15th and 16th centuries. The research covered philological features of letters of King Matthias Corvinus to friar Alexander of Dubrovnik (2 November 1465), five letters of Despot Vuk Grgurević to Sultan Bayezid II and his military commander and sanjakbey of Smederevo Mihaloğlu Ali Bey (1482–1483), letters of Corvinus' court judge and voivode of Transylvania Stephen Báthory to Mihaloğlu Ali Bey (1 May 1483), a letter of King Matthias Corvinus to Sultan Bayezid II (25 June 1487), and two letters of King János Szapolyai to sanjakbey of Smederevo Yahyapaşa-oglu Mehmed and his deputy Ferhad (30 October 1537). Research has shown that, according to philological criteria, the preserved diplomatic correspondence can be generally divided into two groups. The first group contains letters of King Matthias Corvinus, which show a combination of western (Bosnian-Hum) and eastern (Raška and Resava) orthographic norms, and linguistic features that indicate the dialects that gave rise to Posavina, Slavonian, ikavian and iekavian varieties from the basin of the Bosna river. The second group contains other letters, featuring a combination of Raška and Resava norms in grapho-orthographic terms, and the linguistic characteristics that suggest the south-eastern Serbian dialect of the 15th and 16th centuries which gave rise to contemporary Kosovo-Resava and Prizren-Timok varieties.

Међународни научни скуп

ВЕЧИТИ КРУГ: СУСЕДИ, САВЕЗНИЦИ И/ИЛИ РИВАЛИ – СРПСКО-МАЂАРСКИ ОДНОСИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (895–1541)

Nemzetközi Tudományos Konferencia

ÖRÖK KÖRFORGÁS: SZOMSZÉDOK, SZÖVETSÉGESEK ÉS/VAGY RIVÁLISOK – SZERB-MAGYAR KAPCSOLATOK A KÖZÉPKORBAN (895–1541)

International Scientific Conference

THE ETERNAL CYCLE: NEIGHBOURS, ALLIES AND/OR RIVALS – SERBO/HUNGARIAN RELATIONS IN THE MIDDLE AGES (895–1541)

СПИСАК УЧЕСНИКА RÉSZVEVŐK LIST OF PARTICIPANTS

Проф. др Даниел Баги (Универзитет „Етвеш Лоранд“, Факултет хуманистичких наука, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)
Prof. Dr. Bagi Dániel (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történeti Intézet, Budapest, Magyarország)
Prof. Dániel Bagi, Ph.D. (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Institute of Historical Studies, Budapest, Hungary)

Проф. др Тамаш Керменди (Универзитет „Етвеш Лоранд“, Факултет хуманистичких наука, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)
Prof. Dr. Körmendi Tamás (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történeti Intézet, Budapest, Magyarország)
Prof. Tamás Körmendi, Ph.D. (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Institute of Historical Studies, Budapest, Hungary)

Проф. др Ђура Харди (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)
Prof. Dr. Đura Hardi (Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Szerbia)
Prof. Đura Hardi, Ph.D. (Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia)

Др Александар Узелац (Историјски институт Београд, Србија)
Dr. Aleksandar Uzelac (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Aleksandar Uzelac, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Др Ивана Коматина (Историјски институт Београд, Србија)
Dr. Ivana Komatina (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Ivana Komatina, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Др Владета Петровић (Историјски институт Београд, Србија)
Dr. Vladeta Petrović (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Vladeta Petrović, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Др Балинт Терновац (Архив града Будимпеште, Мађарска)
Dr. Ternovác Bálint (Budapest Főváros Levéltára, Magyarország)
Bálint Ternovác, Ph.D. (Budapest City Archives, Hungary)

Марко Гавриловић (Историјски институт Београд, Србија)
Marko Gavrilović (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Marko Gavrilović (Institute of History Belgrade, Serbia)

Др Александар Крстић (Историјски институт Београд, Србија)
Dr. Aleksandar Krstić (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Aleksandar Krstić, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Проф. др Тамаш Палошфалви (Истраживачка мрежа „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)
Prof. Dr. Pálosfalvi Tamás (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet Budapest, Magyarország)
Prof. Tamás Pálosfalvi, Ph.D. (Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Др Невен Исаиловић (Историјски институт Београд, Србија)
Dr. Neven Isailović (Történeti Intézet Belgrád, Szerbia)
Neven Isailović, Ph.D. (Institute of History Belgrade, Serbia)

Проф. др Борис Стојковски (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)
Prof. Dr. Boris Stojkovski (Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Szerbia)
Prof. Boris Stojkovski, Ph.D. (Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia)

Др Динко Шокчевић (Истраживачка мрежа „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)
Dr. Sokcsevits Dénes (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet Budapest, Magyarország)
Dénes Sokcsevits, Ph.D. (Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Др Ливија Мађина (Музеј планинског Баната, Решица, Румунија)
Dr. Livia Magina (Resicabányai Hegyvidéki Bánsági Múzeum, Románia)
Livia Magina, Ph.D. (Museum of the Highland Banat, Reșița, Romania)

Др Адријан Мађина (Румунска академија наука, Институт за банатске студије "Титу Мајореску", Темишвар, Румунија)
Dr. Adrian Magina (Román Tudományos Akadémia, „Titu Maiorescu“ Bánát Kutató Intézet, Temesvár, Románia)
Adrian Magina, Ph.D. (Romanian Academy of Sciences, Institute for Banat Studies „Titu Maiorescu“, Timișoara, Romania)

др Сабољч Варга (Истраживачка мрежа „Етвеш Лоранд“, Истраживачки центар за хуманистичке науке, Историјски институт, Будимпешта, Мађарска)
Dr. Varga Szabolcs (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet Budapest, Magyarország)
Szabolcs Varga, Ph.D. (Eötvös Loránd Research Network, Research Centre for Humanities, Institute of History, Budapest, Hungary)

Проф. др Владимир Поломац (Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, Србија)
Prof. Dr. Vladimir Polomac (Kragujeváci Egyetem, Nyelvtudományi-Művészeti Kar, Szerbia)
Prof. Vladimir Polomac, Ph.D. (University of Kragujevac, Faculty of Philology and Arts, Serbia)

